

ŞEYHZÂDE AHMED ZİYA EFENDİ'NİN "UCÂLETÜ'L-FERÂİZ" ADLI ESERİ

Yrd. Doç. Dr. İsmail BİLGİLİ*

Özet: İslam miras hukuku ile ilgili gerek fıkıh kitapları bünyesinde gerekse müstakil olarak yazılmış pek çok eser bulunmaktadır. Bu eserlerden bir kısmı ferâiz meselelerini çözümleriyle birlikte ayrıntılı olarak ele almakta iken bir kısmı ise ihtisar etmektedir. Konyalı Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi (ö. 1925)'nin "*Ucâletü'l-Ferâiz*"i ferâiz konularının özetlendiği eserlere bir örnek olarak makalemizin konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar sözcükler: İslam miras hukuku (ferâiz), fıkıh.

Sheikhzâdah Ahmad Ziyâ Efendi's Treatise on Islamic Inheritance: "Ujala al-Faraid"

Abstract: Islamic law of inheritance has been dealt with in the past within the chapters of fiqh books as well as individual treatises. Some of these works contain solutions to the issues in the form of detailed tables while other studies are concise. This article deals with Sheikhzâdah Ahmad Ziyâ Efendi's (d. 1925) treatise "Ujala al-Faraid" which is an example of concise works in the field of Islamic inheritance law.

Key Words: Islamic inheritance Law (Faraid), Fiqh

GİRİŞ

Kur'an'da ayrıntılı ele alınan ve sünnette de uygulanan İslam miras hukuku, diğer adıyla ferâiz, ölenin bıraktığı mallarla ilgili haklardan ve bu malların vârisler arasındaki taksiminden bahseden ilmin adıdır. Hadislerde ferâizin ilmin yarısı olduğu öğrenilip öğretilmesi gerektiği ifade edilerek ümmet arasından çekilip alınacak ilk ilim olacağı bildirilmektedir.¹

İslam'da ferâiz ilmi hicretin üçüncü senesinden itibaren her hak sahibinin hissesini belirleyen ayetlerin inmeye başlamasıyla oluşmuştur. Hz. Ali (ö. 40/661) ve Zeyd bin Sabit (ö. 45/665)² gibi âlim sahabe ferâiz ilmindeki seçkin konumu sebebiyle övülmüş, meselelerin çözümünde müracaat kaynağı olarak gösterilmiştir. İslam Hukuk ilminin temel bölümlerinden birini oluşturan ferâizin tedvin ve telif edilmesi, fıkıhla aynı dönemde, hicri ikinci asırda gerçekleşmiştir. İslam hukukçularının ferâiz ilmine verdikleri önem sebebiyle konu hakkında müstakil eserler kaleme alındığı gibi fıkıh kitaplarında bir bölüm olarak da yazılmıştır. Bunlardan müstakil olarak yazılan ilk eserlerden biri İmam Süfyân Sevrî (ö. 161/778)'ye³ bir

* Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. bilgiliismail@hotmail.com.

1 İbni Mâce, "*Ferâiz*", 1.

2 "*Ferâizi en iyi bileniniz Zeyd'dir*" Ahmed bin Hanbel, *Müsned*, II/281; İbni Mâce, "*Mukaddime*", 11.

3 Ekrem Buğra Ekinci, *İslam Hukuk Tarihi*, İstanbul 2006, s. 85.

diğeri de Hanefi fakihlerinden Tahâvî (ö. 321/933)'ye aittir.⁴ Ferâiz ilmi literatüründe günümüze kadar yazılan eserlerden birkaç örnek verelim.

1. Ebû Tâhir Sirâceddîn Muhammed b. Muhammed es-Secâvendî (ö. 596/1200'den sonra), *Ferâizu's-Siraciyye* (Arapça).

2. Ebû Hâkim Abdullah b. İbrahim eş-Şafiî el-Farâzî (ö. 476/1083), *Kitâbu't-Telhîs fi İlmi'l-Ferâiz*, Medine 1416/1995 (Arapça).

3. Ebu'l-Hattab Necmettin Mahfuz b. Ahmed el-Hasan el-Kelvezânî (ö. 510/1116), *et-Tehzîb fi'l-Ferâiz*, Beyrut 1998 (Arapça).

4. Ebu Abdillâh Muhammed b. Ali b. Muhammed İbnu'l-Mutefennine eş-Şâfiî (ö. 577/1182), *er-Rahabiyye fi İlmi'l-Ferâiz*, Dâru'l-Kalem, Dımeşk 2004 (Arapça).

5. Seyyid Şerif Ali b. Muhammed el-Cürcânî (ö. 816/1413), *Şerhu Ferâizi's-Sirâciyye* (Arapça).

6. Abdulkерim b. Muhammed Lahim, *Ferâiz*, Riyad 1986 (Arapça).

7. Abdülmelik b. Abdülvehhab, *Şerhu Hulâsâti'l-Ferâiz*, Nil Matbaası, Mısır 1392 (Arapça).

8. Muhammed Halid el-Attar, *el-Mecmu'u'l-Kâmil, li'l-Mutûn fi't-Tevhîd ve'l-Ferâiz*, Dâru'l-Fikr, Beyrut 2006 (Arapça).

9. Muhammed Abdurrahim el-Keşkî, *el-Mîrasu'l-Mukaran*, Kahire 1963 (Arapça).

10. Muhammed Hayri Müfti, *İlmu'l-Ferâiz ve'l-Mevâris fiş-Şerîati'l-İslamiyye*, Dımeşk 1983 (Arapça).

11. Salih Efendi, *Ceride-i Ferâiz*, Sahafiyeyi Osmaniyе, İstanbul 1320 (Osmanlıca).

12. Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi (ö. 1925), *Emâli'l-Ferâiz, Sülâfetü'l-Ferâiz*, Meşrik-i İrfan Matbaası, Konya 1326/1328 (Osmanlıca).

13. İsmail Hakkı Manastırlı (ö. 1912), *Vesâya ve Ferâiz Mecmuası*, Matbaa-yı Amiriye, İstanbul 1326 (Osmanlıca).

14. Mahmut Esad b. Emin Seydişehrî (ö. 1335/1917), *Ferâizu'l-Ferâiz*, Selanik Matbaası, İstanbul 1326 (Osmanlıca).

15. Ahmed Hamdi (ö. 1939), *Hulasâtu'l-Ferâiz*, Yahya Efendi Matbaası, İstanbul 1291 (Osmanlıca).

16. Ahmed Refik (ö. 1937), *İlm-i Ferâiz*, Gideon Matbaası, İstanbul 1329 (Osmanlıca).

17. Muhammed Hilmi Adalı, *Keşfu'l-Ferâiz*, Mahmudbey Matbaası, İstanbul 1308 (Osmanlıca).

4 Konyalı Şeyhzâde Ahmed Ziya, *Emâli'l-Ferâiz*, Konya Meşrik-i İrfan h. 1328, s. 5-7.

18. Ahmed Nedim b. Hüseyin, Muhammed Arif, *Rehber-i İlm-i Ferâiz – Cüz'ün mine'l-Münâsahât*, Yarım Matbaası, 1338 (Osmanlıca).

19. Hoca Emin Efendizâde Ali Haydar (ö. 1355/1935), *Teshîlu'l-Ferâiz*, Şirket-i Mektebiyye, İstanbul 1322 (Osmanlıca).

20. Haydar Rıfat (ö. 1942), *Miras Meseleleri*, Şirket-i Mürettebiyye Matbaası, İstanbul 1322 (Osmanlıca).

21. Kadızâde İbrahim Hilmi, *Hulâsâtu'l-Ferâiz Tercümesi*, 33 Numaralı Matbaa, 1331 (Osmanlıca).

22. Ali Ragıp Efendi, *Kitâbu'l-Ferâiz*, Vilayet Matbaası, Selanik 1323-1325 (Osmanlıca).

23. Ahmed Hulusî, *Fetavâ-i Ferâiziyye*, Mahmudbey Matbaası, İstanbul 1323 (Osmanlıca).

24. Ali Himmet Berki (ö. 1976), *İslam Hukukunda Ferâiz ve İntikal*, İstanbul 1954 (Türkçe).

25. Sadullah Seyhan, *Tatbikatlı Ferâiz ve İntikal Kanunları*, Ankara Basımevi, Ankara 1948 (Türkçe).

26. Mustafa Uzunpostalcı, *Hukuk ve İslam Hukuku II*, Konya 1988 (Türkçe).

27. A. Mümin Kavalalı, *Miras Hukuku*, Ankara 1978 (Türkçe).

28. Hamza Aktan, *Mukayeseli İslam Miras Hukuku*, İşaret Yayınları, İstanbul 1991 (Türkçe).

29. Abdullah Tunca, *İslam Miras Hukuku ve Felsefesi (Metnu'l-Ferâiz Tercümesi)*, İstanbul (Türkçe).

30. Nevzat Akaltun, *İslam Miras Hukuku ve Fetvalar*, Baylan Basımevi, Ankara 1971 (Türkçe).

Ferâiz ilminde eser telif eden âlimlerden biri de makalemize konu olan "Ucâletü'l-Ferâiz" isimli risalenin sahibi Ahmed Ziya Efendidir.⁵ XIX. asrın sonu ile XX. asrın başlarında Konya'da yaşayan Ahmed Ziya Efendi, Osmanlı Devleti son döneminde özellikle İslam Hukuku sahasında verdiği eserler ve yetiştirdiği ilim insanlarıyla etkisi hissedilen büyük bir bilgidir.⁶ Ahmed Ziya Efendi, Konya'da Bekir Sami Paşa Medresesi, İslah-ı Medaris-i İslamiye Medresesi ve Mekteb-i Hukuk'ta İslam Miras Hukuku başta olmak üzere Mecelle, Matematik, Astronomi gibi sosyal ve sayısal içerikli dersler vermiştir. Ahmed Ziya Efendi'nin bahsi geçen

5 Ahmed Ziya Efendi'nin hayatı hakkında geniş bilgi için şu eserlere bakılabilir: 1- Ahmet Gürtaş, "Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi ve Kaside-i Dâliyyesi", *S.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1999, IX, s. 81-149. 2- İsmail Bilgili, "Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi'nin Hayatı ve 'Emâlî'l-Vasâya' Adlı Eseri", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Konya 2008, sy. 12 s. 301-344. 3- İsmail Bilgili, *Müderriş Hasan Kudsi Efendi ve İcazetleri*, Konya 2012, s. 93-108. 4- İsmail Bilgili, Ahmet Çelik, *Muhammed Kudsi el-Bozkırî (Memiş Efendi)*, Konya 2013, s. 70-77.

6 İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Karaman Tarihi Ermenek ve Mut Abideleri*, İstanbul 1967, 332.

eğitim kurumlarında miras hukukuyla ilgili okuttuğu “*Emâli'l-Ferâiz*”, “*Ucâletü'l-Ferâiz*”, “*Sülâfetü'l-Ferâiz*”⁷ ve “*Emâli'l-Vesâya*”⁸ adlı eserleri Meşriki İrfan Matbaasında bastırılarak kitaplaştırılmıştır. Makalemizin konusunu bu eserlerden “*Ucâletü'l-Ferâiz*” oluşturmaktadır.

Ahmed Ziya Efendi'nin keskin zekâ ve dirayet sahibi olması ferâiz ilmine olan vukufiyeti ile de ortaya çıkmaktadır. Onun ferâiz ilmindeki maharetini izah etme babından şöyle bir olay anlatılır. Ahmed Ziya Efendi'nin öğrencilerinden Konyalı Fahri (Kulu) Hoca Efendi (ö. 1950) maddi imkânsızlıklar içinde olan biridir. Evlilik çağı gelmiş fakat masrafları karşılamaya gücü yetmemektedir. Dayısı Hasan Hüseyin Efe yardım amacıyla düğün masraflarını karşımaya için para çantasını Fahri Efendi'nin önüne koyar ve *'dilediğin kadar al'* der. Fahri Efendi çantadan bir miktar para alarak evlenir. Düğünden üç-beş sene sonra Efe dayı Fahri Efendi'nin borçlu olduğunu söyleyerek ödemesini ister. Fahri Efendi ise yardım olarak aldığı paranın geri istenmesi sebebiyle üzüdür, sıkıntıya düşer; zira ödeme imkânı yoktur. Fakat dayısı parayı almada ısrarlıdır. Fahri Efendi bu sıkıntı ile bir taraftan da Bekir Sami Paşa Medresesinde derslere devam etmektedir. Fahri Efendi, olayı Zeynel Abidin Efendi (ö. 1940)'ye anlatır. Medrese hocalarından Zeynel Abidin Efendi, Fahri Efendi'yi *'bunun aslı yok, takma kafana'* diyerek teskin etmeye çalışır. Fakat Zeynel Abidin Efendi'nin küçük kardeşi ve Fahri Efendi'nin hocası Ahmed Ziya Efendi olayı tetkik ederek açıklığa kavuşturmak ve hesaplaşmak ister. Ahmed Ziya Efendi, aile içinde miras paylaşımının nasıl yapıldığını öğrenmek amacıyla Fahri Efendi ile dayısını bir araya getirir. Ahmed Ziya Efendi, Fahri Efendi'nin dedelerinden kalan Konya Taşkent'teki bağ ve bahçelerin tamamına dayısı tarafından el konulduğunu ve böylece Fahri Efendi'nin mirastan mahrum bırakıldığını tespit eder. Bunun üzerine Ahmed Ziya Efendi yeniden miras taksimi yapar. Sonuçta Efe dayı Fahri Efendi'ye borçlu çıkar ve mesele kapanır.¹⁰

7 İslâm Miras Hukuku konularını ve çözüm örneklerini ele alan 82 sayfalık bir eserdir. Osmanlıca Türkçesiyle yazılmış, Konya Meşriki İrfan matbaasında 1326/1328, miladi 1910 tarihinde basılmıştır. Eserin matbu nüshaları Konya Koyunoğlu Müzesi, Konya Hayra Hizmet Kütüphanesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi kütüphanesi gibi bir çok kütüphanede bulunmaktadır. Kitap, önsöz niteliğinde beş sayfalık bir giriş ile başlayıp üç sayfalık bir mukaddime ile devam etmektedir. Miras konularını “*Terike ve Ahkâmı*” başlığı altında ele alan kitapta, miras meselelerinin çözümleri tablolar halinde verilmiştir. Konular “*Mefkûd*” başlığı ile sona ermektedir. Kitabın sonunda bitirme tarihi olarak şu kayıt düşülmüştür: 4 Cemâziye'l-Evvel Sene 327 ve 9 Haziran Sene 325.

8 İslâm Miras Hukuku konularını Arapça beyitler halinde 12 sayfada özetleyen eser, bir bakıma makalemize konu olan “*Ucâletü'l-Ferâiz*” adlı kitabın Arapça manzum halidir. Konu başlıklarını ve metinlerini karşılaştırdığımızda tıpatıp bir benzerlik görülmektedir. Sayfa altlarına Arapça kelimelerin Osmanlıca Türkçesi de verilerek eserin anlaşılması kolaylaştırılmıştır. Eser Konya Meşriki İrfan matbaasında 1326/1328, miladi 1910 tarihinde basılmıştır.

9 “*Emâli'l-Vesâya/Vasiyet Notları*”, İslâm miras hukukunda vasiyeti konu almaktadır. Eser basılmadan önce Ahmed Ziya Efendi tarafından Konya Mektebi Hukukta ders olarak okutulmuş öğrencilere imla ettirilmiştir. Eserin aslı Osmanlıcadır. Eser, Mecelle mantığı ile toplam seksen sekiz madde halinde yazılmıştır. Eserle ilgili yapılan makale için bkz: İsmail Bilgili, “Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi'nin Hayatı ve *'Emâli'l-Vasâya'* Adlı Eseri”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Konya 2008, sy. 12 s. 301-344.

10 “Ahmet Ziya Efendi, yaptığı haksızlık sebebiyle Efe dayıyı öyle bir azarlamış, öyle ağır konuşmuş ki, dayı kırk gün sonra sıkıntısından vefat etmiş.” Olayın tamamını 03.10.2013 tarihinde Fahri Kulu Hoca Efendi'nin oğlu, Konyada Mosteci İbrahim diye bilinen İbrahim Kulu Efendi'den dinledim.

UCÂLETÜ'L-FERÂİZ¹¹

Ahmed Ziya Efendi hakkındaki bu bilgilerden sonra konumuzun esasını teşkil eden "Ucâletü'l-Ferâiz" in kısaca tanıtımına ve latinize ettiğimiz metnine yer verelim.

"Ucâletü'l-Ferâiz", ferâiz meselelerine ve çözümlerine yer vermeksizin ferâizle ilgili başlıkları Osmanlıca Türkçesiyle dokuz sayfada özetlemektedir. Eserin adı "acele etmek, hızlı hareket etmek" anlamındaki "acl" kelimesinden türetilmiştir. Ucâle de, "aceleyle getirilen iş, yol azığı, katık" manasına gelmektedir.

Eser herhangi bir yenilik getirmekten ziyade ferâiz konularını ihtisar etmektedir. Eserde sırasıyla "hak sahiplerinin dereceleri", "ashab-ı ferâizin durumları", "asabeler", "zevî'l-erhâm", "red usulü", "tashîh", "terikenin taksimi", "tehâriuc", "münâsaha", "haml ve mefkûd" konuları bulunmaktadır. İlk dönem fıkıh kitaplarında da yer aldığı gibi incelediğimiz eser ferâiz ahabının mukadder hisselerini alt katlarını esas alarak iki kısma ayırmaktadır. Mesele halledilirken hisseler aynı kısımda bulunduğu paydalar (mahreç) en küçüğüne göre çözülmektedir. Hisseler hem birinci hem de ikinci kısımdan olduğunda ise şöyle pratik bir yol gösterilmektedir:

1. Birinci kısımdan 1/2, ikinci kısımdan bazısı veya tamamı aynı meselede yer alırsa mesele altıdan (6) halledilmektedir.
2. Birinci kısımdan 1/4, ikinci kısımdan herhangi biri bulunursa mesele on ikiden (12) halledilmektedir.
3. Birinci kısımdan 1/8, ikinci kısımdan herhangi biri bulunursa mesele yirmi dördten (24) halledilmektedir.

Eserin pratik bir çözüm olarak getirdiği bu yaklaşım dikkat çekicidir.

Eser, sadeleştirilmeden metne sadık kalarak hazırlanmış, metnin daha iyi anlaşılır olması amacıyla parantez içi izahlara yer verilmiştir. Ayrıca eserde kesirli ifadeler rakamsal olarak belirtilmiştir. Bu çalışmayla ferâiz hakkında yapılan özet bir çalışmanın ilim erbabının ilgisine sunulması hedeflenmiştir.

Eserin parantez içi açıklamalarla latinize edilmiş hali şu şekildedir.

Bismillâhirrahmânirrahîm

Ba'de edâ-i mâ vecebe aleynâ¹²

Meyyitin terikesine dört hak taalluk eder:

1. Tekfîn ve teşhîz.
2. Kazâ-yı duyûn.
3. Tenfiz-i vesâyâ.
4. Verese beyninde taksimdir.

11 Şeyhzade Ahmed Ziya, *Ucâletü'l-Ferâiz*, Meşrik-i İrfan Matbaası, Konya 1338.

12 "Allahâ hamd, Hz. Muhammed (s.a.v)'e salât ve selam ettikten sonra" anlamına gelen başlangıç cümlesidir.

I) ASHÂB-I İSTİHKÂKIN DERECÂTI

1. Ashâb-ı ferâiz.

2. Asabe-i nesebiye.

3. Asabe-i sebebiye.

4. Ashab-ı ferâizden zevc ile zevceden mâadasına (başkasına) hisseleri nispetinde red.

5. Zevî'l-erhâm.

6. Mevlê'l-muvâlât.

7. Mukarru'n-leh bi'n-neseb ale'l-gayr.

8. Musâ leh bimâ zâde ale's-sülüs.

9. Beytü'l-mal.

Ashâb-ı ferâize tahsis olunan sehimler (hisseler) altı adet ve iki nev'idir.

1. **Nevi:** Nısf (1/2), rub' (1/4), sümün (1/8).

2. **Nevi:** Sülüsân (2/3), sülüs (1/3), sūdüsdür (1/6).

Nev'-i evvelden nısf (1/2) nev'-i sâninin tamamı yahut bazıyla ihtilat eder (birlikte bulunur) ise mesele altıdan, rub' (1/4) ihtilat ederse (karışır) on ikiden, sümün (1/8) ihtilat ederse yirmi dörtten olur.

II) ASHÂB-I FERÂİZİN AHVÂLİ

Eb (Baba);

1. Meyyitin oğlu ya oğlunun oğlu ile sūdüs (1/6).

2. Kızı veya oğlunun kızıyla hem sūdüs hem bakî (1/6+B).

3. Bunlar yoksa bakî (B) alır.

Cedd-i Sahih (Sahih Dede);

Aynı eb (baba) gibi fakat ebin hayatında vâris olmaz.

Evlâd-ı Ümm (Ana Bir Kardeşler);

1. Bir tane ise sūdüs (1/6).

2. Ziyade ise sülüs (1/3) alır.

3. Meyyitin veled-i zükûr (oğlu) ve inâsı (kızı) ile oğlunun evlâdı (oğlun oğlu veya oğlun kızı) ile eb (baba) ve cedd-i sahih (sahih dede) ile sakıt olur.

Hisse ve istihkakta bunların zükûr (erkek) ve inâsının (kızın) farkı yoktur (eşit alırlar).

Zevc (Koca);

1. Evlâd (oğul-kız) yahut evlâd-ı ibn (oğlun oğlu-oğlun kızı) yoksa nısf (1/2).
2. Var ise rub' (1/4) alır.

Zevcât (Karılar);

1. Evlâd (oğul-kız) veya evlâd-ı ibn (oğlun oğlu-oğlun kızı) yok ise rub' (1/4).
2. Var ise sümün (1/8) alırlar.

Bint (Kız) yahut Sulbiye;

1. Bir ise nısf (1/2).
2. Ziyade ise sülüsân (2/3) alır.
3. İbn (Oğul) ile beraber ise bakîyi ikili-birli taksim ederler.

Bintü'l-ibn yahud İbniyye (Oğlun Kızı);

1. Sulbiye (kız) bulunmaz ise bir tanesi nısf (1/2).
2. Ziyadesi sülüsân (2/3).
3. Bir sulbiye (kız) var ise sūdüs (1/6) alırlar.
4. Sulbiye (kız) ziyade ise vâris olmazlar (ademu'l-irs).
5. Meğerki hizasında yahut aşâğısında asabe olacak bir oğlan buluna işte o vakit anınla bakîyi ikili-birli iktisam ederler (paylaşırlar).
6. Ve ibn (oğul) ile de sakıt olurlar.

Uht le-hümâ (Ana Baba Bir Kız Kardeşler);

1. Bir ise nısf (1/2).
2. Ziyade ise sülüsân (2/3).
3. Bint (kız) ile yahut bintü'l-ibn (oğlun kızı) ile bakî alırlar.
4. Ah le-hümâ (ana baba bir erkek kardeş) ile beraber olurlarsa bakîyi ikili-birli iktisam ederler (paylaşırlar).
5. İbn (oğul) ile ibnü'l-ibn (oğlun oğlu) ile eb (baba) ve ced (dede) ile sakıt olur, vâris olmazlar.

Uht leh (Baba Bir Kız Kardeş);

1. Uht le-hümâ (ana baba bir kız kardeş) bulunmadığı takdirde bir tane ise nısf (1/2).
2. Ziyade ise sülüsân (2/3).
3. Bir uht le-hümâ (ana baba bir kız kardeş) ile beraber bulunur ise sūdüs (1/6).
4. Bint (kız) veya bintü'l-ibn (oğlun kızı) ile bakî alırlar.

5. Müteaddit uht le-hümâ (ana baba bir kız kardeş) var ise vâris olmazlar.

6. Ama ah leh (baba bir erkek kardeş) ile birlikte bulunurlar ise bakıyı ikili-birli alırlar.

7. İbn (oğul) ile ibnü'l-ibn (oğlun oğlu) ile eb (baba) ve ced (dede) ile ah le-hümâ (ana baba bir erkek kardeş) ile bir de bint (kız) ile beraber bulunup da bakıyı alan uht le-hümâ (ana baba bir kız kardeş) ile sakıt olur.

Ümm (Anne);

1. Meyyitin oğlu ya kızı yahut oğlunun oğlu ya kızı ile ve hangi cihetten olursa olsun ve gerek vâris olsun ve gerek olmasın meyyitin oğlan veya kız kardeşlerinden iki veya ziyade ile sūdüs (1/6).

2. Bunlar yok ise sülüs-ü kül (1/3'ün tamamı).

3. Zevc (koca) ve ebeveyn (anne-baba) yahut zevce (karı) ve ebeveyn suretlerine münhasır olmak üzere zevc yahut zevce sehminden (hissesinde) artan malın sülüsünü (1/3) alır.

Cedde-i Sahîha (Sahih Nine);

1. Kaç tane olsa sūdüs (1/6) alırlar. Lakin birbirine batında muhazi (aynı hizada) ve meyyite nispetinde dereceten müsavi (eşit) bulunmaları şarttır. Mütefavit (farklı derecelerde) bulunacak olurlar ise en yakını vâris olur.

2. Hangi cihetten olur ise olsun umumen ümm (anne) ile eb (baba) cihetinden olanlar hassaten eb ve ced (dede) ile sakıt olur. Lakin ümmü'l-eb (babanın annesi) ced ile sakıt olmaz.

III) ASABÂT

Asabât-ı nesebiyye dört derecedir.

1. Cüz-i meyyit (ölenin furuu) ki oğlu ya oğlunun oğlu. . .

2. Asl-ı meyyit (ölenin usulü) ki babası, babasının babası, babasının babasının babası.

3. Cüz-i eb (ölenin babanın furuu) ki li ebeveyn (ana-baba bir) yahut li eb (baba bir) oğlan kardeşi ve bunların oğlu, oğlunun oğlu. . .

4. Cüz-i ced (ölenin dedesinin furuu) ki liebeveyn (ana-baba bir) ve lieb (baba bir) amm (amca) ve bu ammin oğlu veya onun oğlunun oğlu. . .

Ashâb-ı ferâizden artan mal bu tertip üzere tercihen asabata verilir. Fakat bir dereceden olan asabattan bazısının karabeti (yakınlığı) müteaddit cihetten, diğerinin karabeti bir cihetten olur ise karabeti müteaddit ve kavi olan asabe tercih olunur. Bu müteaddit karabetli asabe ashab-ı ferâiz meyanında (arasında) 'bakî alır' tabiriyle asabe olduğuna işaret olunan hatunlardan biri olsa bile bir karabetli erkek asabeye tercih olunur.

Asabe-i sebebiye köle veya cariyeyi azat eden kimsedir ki mu'tik veya mu'tikadır. Bunlar vefat etmiş ise bunların asabe-i nesebiyesinin zükuruna verilir.

Red;

Asabât bulunmadığında ashâbı ferâiz hissesini aldıktan sonra meseleden artan nasip (hisse) zevc ve zevceden maada (başka) ashâb-ı ferâize hisseleri nispetinde tekrar taksim olunur. Bu taksimin usûl-i mahsusası (özel izahı) gelecektir.

IV) ZEVİL ERHÂM

Dört sınıftır.

Birinci sınıf: Meyyitin kızının veya oğlunun kızının oğlan ve kız evlâdıdır.

İkinci sınıf: Meyyite nisbette araya müennes giren ceddin (dededen) ibaret olan cedd-i fâsid ile ancak cedd-i fâsid vasıtasıyla nisbet olunabilen cedd-i fâsidedir.

Üçüncü sınıf: Ah le-hümâ (ana-baba bir erkek kardeş) ve ah lehûnun (baba bir erkek kardeş) kızlarıyla ah li-ümm (ana bir erkek kardeş) ve amm liümmün (ana bir amca) ve ale'l-umum ehevâtın (kız kardeşler) evlâd-ı zükûr (erkek) ve inâsı (kız) ve onların evlâdıdır.

Dördüncü sınıf: Ale'l-umûm ahvâl (dayılar) ile ammât (amcalar) ve halât (halalar) ve bunların evlâdı; ve li ebeveyni amm ile liebammin (baba bir amca) kızlarının evlâdıdır. Terikeye istihkak hususunda da yine bu tertibe riayet olunur.

Binaen aleyh müteaddit sınıf ictima' ederse mukaddem olan sınıf vâris olur muahhar olan vâris olamaz. Aynı sınıftan müteaddit eşhas mevcut olduğunda cihet-i karabet muhtelif olmaz yani liebeveyn bi'l-ümm (ana bir kardeş) yahut lieb (baba bir kardeş) olmada cümlesi (tamamı) müsavi (eşit) ise evvelen **kurb-i derece**; saniyen **kuvve-i karâbet**; salisen **vâris** evlâdı olmakla tercih olunur.¹³

Cihet-i karâbet muhtelif olur ise terikenin sülüsânı (2/3) peder tarafından olan akrabaya, sülüsü (1/3) de valide tarafından olana verilir.

Bâdehu aynı usul üzere üç suretle tercih olunur. Eğer ki esbâb-ı tercihte cümlesi müsavi olur ve asılları da müzekker ve müenneslikten ibaret olan sıfatça müttetik (aynı) bulunursa terike umumuna ikili birli taksim olunur.

Eğer ki asılları sıfatça müttetik olmaz ise usulden sıfat; furu'dan adet anarak terike ilk önce eğer ki vârisler evlâd-ı ihve (erkek kardeşler) ve ehevât (kız kardeşler) ise kırk hal hükmünce onlara taksim ettikten sonra ihtilaf vaki olan o batında ikili birli¹⁴ taksim olunarak müzekker bir taife, müennes bir taife yapılır. Bundan aşağı-

13 Buradaki sıralama üçlü ifade edilmesine rağmen dörtlü olarak gözükmektedir. Zira "kurb-i cihet" diğer üçünden ayrı tutularak sıralamaya dâhil edilmemiş, sıralama; "kurb-i derece", "kuvvet-i karabet" ve "vâris evlâdı" olarak üç basamak halinde sıralanmış. Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuk-i İslamiye ve Istilahât-ı Fıkhiyye Kamusu'nun VI/271. sayfasında* binefsihi asabenin mirası hak etmede tercih sebeplerini "kurb-i cihet", "kurb-i derece" ve "kuvvet-i karâbet" şeklinde üç basamak halinde sıralamaktadır.

14 Evlad-ı ümmün furu'unda müzekker ile müennesin burada da farkı yoktur.

da bir ihtilaf daha yok ise her taifeye isabet eden hisse fer'lerine verilir ve onlar da müteaddit ise beynerinde (aralarında) ikili-birli taksim olunur. Şayet muahharan bir ihtilaf daha var ise her taifenin hissesine isabet eden sehmin (hisse) o ihtilaf vaki olan batında yine aynı suretle taksim ve yine iki taifeye ayrılır ve böylece devamla furû'a kemâ fi's-sâbık (yukarıda geçtiği gibi) tevzi' olunur (paylaştırılır).

V) RED USÛLÛ

Red mesâilinde mesele; umumen men yurâd aleyh (kendisine red yapılan kişiler) bir cinsden ise aded-i ruûsun (kafa sayısının) iki veya üç cinsten ise sihâmın (hisselerin) mecmû'undan (toplamından) ibaret olur.

Eğer ki meselede men lâ yurâd aleyh bulunmaz ise bir şeye hacet yoktur. Muamele bu mesele üzerine bina olunur.

Fakat men lâ yurâd aleyh ile men yurâd aleyh (red yapılan) beraber bulunur ise mesele iki mesele itibar olunmak zaruridir. Bu surette evvela men lâ yurâd aleyhe kendi mahrecinden sehmi verilir ve bâdehu bu sehimden fazla kalan adet 'bakî' ile men yurâd aleyh meselesi beyinde (arasında) temasül bulunur, müstakim (düz) olur ise men lâ yurâd aleyhin mahreci mahrecu'l-meseleteyn yapılır. Müstakim değil ise bakî ile men yurâd aleyh meselesi arasında muvafakat bulunduğu men yurâd aleyh meselesinin vefki; mübâyenet (zıtlık, uyumsuzluk) bulunduğu tamamı men lâ yurâd aleyh meselesine darb ile (çarpılarak) hâsıl-ı darb mahrecu'l-meseleteyn yapılır.

Men lâ yurâd aleyhin sehmi ile madrûbun hâsıl-ı darbı men lâ yurâd aleyhin hissesi olur ve mahrecu'l- meseleteynden bu hisse tarh olunduktan (çıkarıldıktan) sonra zuhur eden 'bakî' de men yurâd aleyhin hissesi olup men yurâd aleyh meselesinden aldıkları sehimleri nisbetinde onlara taksim olunur. Şöyle ki bu bakî men yurâd aleyh meselesinin mecmû'una taksim ve her birinin sehimlerinin mecmû'uyla (toplamıyla) darb olduğunda (çarpıldığında) hâsıl-ı darb (çarpmanın sonucu) o sehim sahibinin hissesi olur. Zevc ve zevce bulunduğu zevi'l-erhâmda yine böyle muamele edilir.

VI) TASHÎH

Vârislerden her taifenin sehmi efradına kesirsiz taksim olunmayacak olursa mahreci büyütmek suretiyle mesele tashih olunur. Şöyle ki kesir bir taifede olur ve sehim ile ruûs arasında mübâyenet (zıtlık) bulunur ise ruûsun mecmû'u, muvafakat bulunursa vefki, mahrec-i meseleye darb edilir (çarpılır).

Kesir iki veya daha ziyade taifede olur ise ruûsların beynine bakılır cümlesi mütemasil ise içinden biri darb olunur.

Bu suretlerin gayride evvelen muhtac-ı tashih olan ruûslar tevkif olunur yani sihâm ile ruûs beyinde mübâyenet (zıtlık) var ise ruûsun tamamı, muvafakat (eşitlik) var ise vefki alınıp 'kıf' işareti hizasına yazılır ve kesir vaki olan her taife

hakkında böylece muamele edilir. Ba'dehu birinci adet ikinciye mübâyin ise tamamı, muvafık ise vefki ikinci adedin mecmû'una darb edilir ve hâsıl-ı darb ile üçüncü ve ondan sonra dördüncü adet hakkında böylece muamele edilerek son hâsıl-ı darb-ı mahrec-i meseleye '*madrûb*' namı verilir. Bu esnada iki mütemasile tesadüf olunur ise birinden, mütedahillere tesadüf olunur ise aşğarından sarf-ı nazarla diğeri hakkında muameleye devam olunur.

Mesele bu usul üzere tashih olunduktan sonra her ferik üzerinde murakkam mahrec meseleden ifraz olunan (ayrılan) sihâm (hisseler); *madrûba* darb edilir ise o ferikin tashihden hissesi malum olur. Bu hissenin de o ferikin aded-i ruûsu üzerine taksim edildiğinde çıkan haric-i kısmet o ferikin her ferdinin hissesi olur.

VII) TERİKENİN TAKSİMİ

Her vârisin sehmi terikeye darb edilir (çarpılır). Ve hâsıl-ı darbdan mahrec meseleye taksim olunur ise haric-i kısmet o vârisin terikeden kendisine isabet edecek hissesi olur. Fakat terike ile mahrec-i mesele beyninde muvafakat bulunur ise sehmin tamamı terikenin vefkına darb, mahrecin vefkına taksim edilmez.

VIII) TEHÂRÜC

Vereseden bazıları terikeden bir miktar-ı malum üzere musalaha olurlarsa sulh olan zatın sehmi mahrec-i meseleden ve miktar-ı malumda terikeden tarh olunur (çıkarılır). Ba'dehu terikeden bakî ile mahrec-i meseleden bakî nazar-ı itibara alınarak taksim-i terikeye ibtidar olunur (hemen başlanır).

IX) MÜNÂSAHA

Bir terike taksim olunmadan mukaddem (önce) vârislerden bazıları vefat ederek terike-i mezkuredeki hissesi vârislerine intikalinde kaç tabaka vâris kalır ise kalsın birinci terike hayattaki hissedarına taksim edilebilecek surette meseleyi hal etmeye "*münâsaha*" denir. Bunda usul evvelen birinci meyyitin saniyen ikincinin meselesi tashih edilir. Ba'dehu (sonra) mâ fi'l-yed (kalan) "ikinci meyyite birinci meseleden isabet eden sehmin" ile mesele-i saniye yanında mümaselet olmayarak darba hacet mes eder (dokunur, duyulur) ise ikinci tashihin ma fi'l-yede (kalana) nazaran vefki var ise vefkini, vefki yok ise tamamını birinci tashihin tamamına darb ile hâsıl-ı darb mahrecü'l-mes'ele teyn yapılı.

Birinci veresenin sehimleri *madrûba*; ikinci veresenin sehimleri *mafi'l-yedin* tamam ya vefkine darb olunur ise mahrec-i umumiden hisseleri ikrâz edilmiş (keşif ayrılmış) olur.

Taksimden mukaddem üçüncü bir adam dahi vefat ederse birinci mahrecü'l-mes'ele teyni tashih-i evvel, üçüncü meselede ikinci tashih makamında tutularak aynı muamele icra olunur. Dördüncü, beşinci ve daha fazla olarak zuhur eden meyyitlerin meselesinde yine bu kaideye tevfi-k-i muamele edilir ve son mahrec-i umumiye nazaran terike taksim olunur.

X) HAML VE MEFKÛD

Vârislerin içinde rahm-i maderden (ana rahminden) henüz tevellüd etmemiş haml bulunursa onun için bir kız hissesi ile bir oğlan hissesinden hangisi ziyade ise o kadar mal hıfz olunacağından mesele bir defa hamlin oğlan olması bir defa da kız olması farzı üzere hal ve tashih olunduktan sonra bu iki tashih meyanında (arasında) muvafakat var ise birinin vefki, mübâyenet (eşitsizlik) var ise küllisi diğerin küllisine darb ile mahreçler tevhid ve her vârisin sehmini bu madrûba darb ile onların hisselerini de ifraz etmek (ayırarak) tarikiyle hangi hissenin ziyade olduğu tahkik edilir. Ba'de-ezin (bundan sonra) vârislerin hangi hissesi az ise o hisse kendilerine verilip fazlası tevkif olunur (bekletilir).

Fakat birkaç tane çocuk zuhur ihtimaline binaen vereseden istirdâ-yı melhuz olan (geri alınması düşünülen) meblağa onlardan kefil alınır. Hamlin zuhuruyla iştibah (şüpheler) mündefi' olduğunda (ortadan kalktığına) haml hissesini aldıktan sonra bir şey artmaz ise ne ala; artar ise hangi vârisin sehminden kat' olundu (alındı) ve ne miktar ise ona red ve iade olunur.

Vefattan itibaren iki sene murûr ettiği (geçtiği) halde haml zuhur etmez (doğmaz) veya ölü doğar ise bu hıfz olunan (alınan) mal mesele-i vefat icabınca müstahaklarına verilir.

Mefkûd-u ayn hamle benzer bir defa hayatı bir de vefatı farz olunarak mesele hal ve tarık-ı mezkûr üzere mahreçler tevhid olunup (eşitlenip) sehimlerin ekalli (en azı) vereseye verilir. Bakî hıfz olunur. Bir taraftan çıkar gelir ise onu alır.

Yokun tevellüdünden itibaren doksan sene murûr ettiği (geçtiği) sabit olarak vefatına hüküm olunur ise müstahaklarına verilir, biter.

(۳)
 بنت الابن یا خود اینه ، صلیه بولماز ایسه برده ای صنف زیادیه نثان بر صلیه وار ایسه سمس آیرلر صلیه زیادیه ایسه وارث اولماز تکرکه حذاسته یا خود آتاشسته صعب اوله حق براغلان بولنه ایته وونت آتکله باقی ایگیلی برلی اقسام ایدر وارین ایده ساقط اولور .
 اختلها ؛ برایسه نصف زیادیه نثان بنت ایله یا خود نثان ابن ایله یا آیرلر ؛ اختلها ایله برابر اولور ایسه باقی ایگیلی برلی قسام ایدر .
 ابن ایله ابن الابن ایله ابوجه ایله ساقط اولور ، وارث اولماز .
 اختله ؛ اختلها بولمده یقین قنبرده برده ایسه نصف زیادیه نثان براختلها ایله برابر بولور ایسه سمس نثان و بنت الابن ایله یا آیرلر سمسند اختلها وار ایسه وارث اولماز اما ایله ایله برلکه بولور ایسه باقی ایگیلی برلی آیرلر ابن ایله ، ابن الابن ایله ، ابوجه ایله ، اختلها ایله ، برده بنت ایله برابر بولوبده باقی آلا ن اختلها ایله ساقط اولور .
 ام ؛ میتک اوغلی یاغزی یا خود اوغلی اوغلی یاغزی ایله وهانکی جهندن اولور ایسه اولسون کرک وارث اولسون کرک اولسون میتک اوغلا ن و یاغزی قرداشلر ندرن ایکی و یاغزا ، بیه سمس ، بونلر یوقا سه نکل ، دوج وارین یا خود زوجیه وارین سوندرلر یه منحصر اراق اولوزه زوج یا خود زوجیه جهندن آران ملک نانی آیر .
 جدیه صحیح ؛ قاج داه اولسه سمس آیرلر لکن بربرینه بطنده عیالی و بیته نسبتده درجه مساوی بولنلری شرطدر متفاوت بولمه حق اولور ایسه ایشینی وارث اولور . هانکی جهندن اولور ایسه اولسون عموماً ام ایله ، ام جهندن اولانلر خاصه ام و جدایه ساقط اولور لکن ام ایله جدایه ساقط اولور .
 عصبانیت ؛
 عصبانیت نسیبه درت درجهده (۱) جز ، میتک اوغلی یاغزلیک اوغلی .
 (۲) اصل میتک بلایسی ، هانسیک بلایسی ، هانسیک بلایسی .

بهداده ماوجب علینا
 میتک ترکسه دوت حق نفاق ایدر (۱) تکفین و تحبیر (۲) قضای دیون (۳) تنفیذ وصایا (۴) ورثه ینتده تقسیمدر .
 (۲) اصحاب استحقاقک درجانی
 (۱) اصحاب فرائض (۲) عصبه نسبییه (۳) عصبه سببیه (۴) اصحاب فرائضدن زوج ایله زوجهدن ماعداسنه خصهری نسبتده رد (۵) ذوی الارحام (۶) مولی الموات (۷) مقره بالنسب علی القبر (۸) موسیله نمازاد علی الثالث (۹) ینت المال .
 اصحاب فرائضه تخصیص اولان سهمالری عدد و ایکی نوعدر . برنجی نوع ؛ نصف ، ربع ، ثمن ، ایکنجی نوع ؛ نثان ، نکل ، سمس در . نوع اولدن نصف نوع نایمک نامی یا خود بعضیه اختلاط ایدر ایسه مسئله آلتین ، ربع اختلاط ایدر ایسه ، ثمن اختلاط ایدر ایسه بکری جهندن اولور .
 (۱) اصحاب فرائضک احوالی
 ب ؛ میتک اوغلی یاغزلیک اوغلی ایله سمس ، قری یاغزلیک قریله هم دس هم باقی ، بونلر یوق ایسه باقی آیر .
 جدیه صحیح ؛ عیق اب کبی قسط امک حیاتده وارث اولماز .
 ولاد ام ؛ برده ایسه سمس زیادیه ایسه نکل آیر ، میتک ولد ذکور و انائی به ، اوغزلیک اولادی ایله ابوجه صحیح ایله ساقط اولور حصه و استحقاقده نزلرک ذکور و انائیک فرقی یوقدر .
 وچ ؛ اولاد یا خود اولاد ابن یوق ایسه نصف وار ایسه ربع آیر .
 وجات ؛ اولاد یا اولاد ابن یوق ایسه ربع وار ایسه ثمن آیرلر .
 تنای خود صلیه ؛ برایسه نصف زیادیه نثان آیرلر ایله برابر ایسه باقی ایگیلی لی تقسیم ایدرلر .

(۵)
 اولماز یعنی لابون یا خود لاب اولوقده جهلی مساوی ایسه اولاقرب درجه ؛ نایم قوه قرابت ، نایم وارث اولادی اولنه ترجیح اولور . .
 جهت قرابت مختلف اولور ایسه کرک نثانی بدطر قدر اولان قریبه نثانی وده والده طرفندن اولاه و بریلر .
 وبعده عین اصولا ازواج سورته ترجیح اولور اگر چه اسباب ترجیحده جمله می مساوی اولور و اصلاریه مذکر و مؤنثلکن عبارت اولان صفتجه متفق بولور و سه ترکه عموماً برلی تقسیم اولور .
 اگر چه اصلاری صفتجه متفق اولماز ایسه اصوله نصف و ثروعه ندرن عدل ترکه ، ایلیک اوکجا کر چه وارثلر اولماز اوکجا و احوال ایسه فرق حال کجه آتله تقسیم ایتدکن صوکر ما اختلاف واقع اولان اول بقده ایگیلی برلی (۱) تقسیم اولور و مذکر بر طاقه مؤنث بر طاقه یایلر بوندن اشاعیده بر اختلاف دها یوق ایسه هر طاقه ای اصابت ایدن حصه فرقلر و بر ییلرؤ آتله متدباید بقره ایگیلی برلی تقسیم اولور . شایدم مؤخر بر اختلاف دها وار ایسه هر طاقه ایک حصه بر اصابت ایدن سهک او اختلاف واقع اولان بقده یه یه سورته تقسیم ونه ایکی طاقه بر آیر ییلر و بویه بویه نروعه کافی السابق توزیع اولور .
 (۲) رسا سولی
 رد مسائلده مسئله ؛ عموماً من ردعایه بر جنسدن ایسه عدو سسک ، ایکی و یا وچ جنسدن ایسه سهک جموعهندن عبارت اولور .
 اگر چه مسئلهده من لاردعایه بولونه ایسه ورشیه حاجت یوقد و معامه بوسسته اوزر یه یه یه اولور .
 فقط من لاردعایه من برد علیه برابر بولور ایسه مسئله ایکی مسئله اعتبار اولوق ضروریدر بوسورده اولان لاردعایه کدی جهندن
 [۱] اولاد امک ردعایه مذکر ایله مؤنثک بردهده فرق بولور

(۴)
 (۳) جزء اب کلابون یا خود لاب اوغلا ن قرداشی بونلرک اوغلی و اوغزلیک اوغلی (۴) جز ؛ جدک لابون و لاب هم بربر عک اوغلی و یا آنک اوغزلیک اوغلی . . . .
 اصحاب فرائضدن آران مال بو ترتیب او زره ترجیحاً عصبانه و بریلر . فقط بر درجهدن اولان عصبانن بصفق قرابتی متعدد جهندن ، دیکرینک قرابتی جهندن اولور ایسه قرابتی متعدد وقوی اولان عصبه ترجیح اولور بوسمده قرابتل عصبه اصحاب فرائض میاننده (باقی آیر) تمییرله عصبه اولدینته اشارت اولان خاوندلردن بری اولسه بیه بر قرابتلی اولک عصبیه ترجیح اولور .
 عصبیه سببیه کوله و یا جاریه یی آزاد ایدن کسه درک ؛ متفق و یا معتقددر بونلر وقت ایتمش ایسه بونلرک عصبیه نسبییه نکل ذکر یه و بریلور .
 رد ؛ عصبان بولمده یقین اصحاب فرائض حصه سی آتله نکل صکره مسئلهدن آران نصیب زوج و زوجهدن ماعدایه اصحاب فرائضه خصهری نسبتده تکرار تقسیم اولور بوقسمک اصول مخصوصه سی کله جکدر .
 ذوی الارحام دوت صنفدر برنجی صنف ؛ میتک قریبک و یا اوغزلیک قریبک اوغلا ن و قریبک اولادیدر ؛ ایکنجی صنف ؛ میته نسبتده آرایه مؤنث کیرن جده ن عبارت اولان جد فاسد ایله ایحق جد فاسد واسطه سیله نسبت اوله یلر جد فاسد دورده اوچنجی صنف ؛ اخ لهما و اخ لهک قریبک باخ (۱) لامک و علی العموم اخوانک اولاد ذکور و انائی و نزلرک اولادیدر . درنجی صنف علی العموم اخوال ایله عمامت و خالات بونلرک اولادی ؛ لابون هم ایله لاب همک قریبک اولادیدر . ترکه یا مستحق خصوصنده دینه بو ترتیب رعایت اولور . بنا علیه متعدد صنف اجتماع ایدر ایسه مقدم اولان صنف وارث اولور مؤخر اولان وارث اوله ما ز عین سندن متعدد اشخاص موجود اولدینده جهت قرابت مختلف

